

نویسنده: تید سنايدر «Ted Snider».

منبع و تاریخ نشر: انتی وار «2025-10-06».

برگردان: پوهندوی دوکتور سیدحسام «مل»

چگونه توافق دفاعی پاکستان و عربستان سعودی منطقه و جهان را تغییر می‌دهد

How the Pakistan-Saudi Arabia Defense Agreement Changes the Region and the World

در ۱۷ سپتامبر، محمد شهباز شریف، نخست وزیر پاکستان، از عربستان سعودی بازدید کرد. و اتفاقی بزرگتر از حد انتظار رخ داد.

شریف و شاهزاده محمد بن سلمان بن عبدالعزيز آل سعود، ولیعهد و نخست وزیر عربستان سعودی، «با تکیه بر همکاری تاریخی که نزدیک به هشت دهه بین این دو کشور ادامه داشته است»، توافقنامه دفاع متقابل استراتژیک را امضا کردند. برخلاف بسیاری از پیمان‌های دفاعی، این پیمان به نظر می‌رسد یک اتحاد تمام عیار است که به وضوح بیان می‌کند «هرگونه تجاوز به هر یک از کشورها، تجاوز به هر دو کشور تلقی خواهد شد.» نباید از یاد برد که نظم‌های منطقه ای و بین‌المللی با این توافق دفاعی متزلزل خواهند شد. این توافق به سه دلیل مهم است. این سوال حیاتی را مطرح می‌کند که آیا عربستان سعودی به تازگی جایی در زیر چتر هسته ای پاکستان به دست آورده است یا خیر. این توافق سوالاتی را در مورد احتمال رو به رشد معماری امنیتی پان اسلامی مطرح می‌کند. و جهان چند قطبی در حال ظهور را برجسته می‌کند.

از نظر عملی، ممکن است چیز جدیدی در مورد حمایت عربستان سعودی از سلاح‌های هسته‌ای پاکستان وجود نداشته باشد. آزمایش هسته‌ای پاکستان در سال ۱۹۹۸ این کشور را در انزوای بین‌المللی قرار داد. عربستان سعودی به عنوان عضوی از پیمان منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای با این آزمایش مخالفت کرد، اما به هر حال به پاکستان پیشنهاد حمایت مالی داد. عربستان سعودی برای کمک به مقابله با تحریم‌های اعمال شده توسط ایالات متحده، کمکی به ارزش «۳۶» میلیارد دلار ارائه داد.

حمایت مالی قابل توجه عربستان سعودی از برنامه سلاح‌های هسته‌ای پاکستان ممکن است بدون هیچ قید و شرطی نبوده باشد. به گفته اندرو اسمال در محور چین-پاکستان، "تعدادی از روایت‌ها حاکی از آن است که ریاض... به توافقی رسیده است که در صورت نیاز به وضعیت امنیتی در همسایگی خود، کلاهک‌های پاکستانی را به مالکیت عربستان سعودی منتقل کند." گری سنمور، رئیس منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای اوپاما، زمانی گفته بود: «من فکر می‌کنم سعودی‌ها معتقدند که با پاکستان به نوعی تفاهم رسیده‌اند که در شرایط بحرانی، می‌توانند ادعای خرید سلاح هسته‌ای از پاکستان را داشته باشند.» اما چتر هسته‌ای پاکستان مبهم است. توافق جدید تصریح نمی‌کند که چتر هسته‌ای وجود دارد. و اظهارات رسمی متناقض بوده‌اند. یک مقام ارشد سعودی به فایننشال تایمز گفت: «این یک توافق دفاعی جامع است که از تمام ابزارهای دفاعی و نظامی که بسته به تهدید خاص ضروری تلقی می‌شوند، استفاده خواهد کرد.» خواجه محمد آصف، وزیر دفاع پاکستان، در پاسخ به این سوال که آیا عربستان سعودی اکنون تحت چتر هسته‌ای پاکستان است، پاسخ داد: «آنچه ما داریم و قابلیت‌هایی که داریم، طبق این توافق در اختیار (عربستان سعودی) قرار خواهد گرفت.» با این حال، آصف در مصاحبه‌ای بعدی گفت که سلاح‌های هسته‌ای پاکستان «در رادار» توافق دفاعی قرار ندارند. وقتی از او خواسته شد، گفت: «من از ورود به جزئیات خودداری می‌کنم، اما این یک پیمان دفاعی است و پیمان‌های دفاعی معمولاً به صورت عمومی مورد بحث قرار نمی‌گیرند.» وقتی خبرنگاری به آصف یادآوری کرد که باب وودوارد، روزنامه‌نگار، گزارش داده است که محمد بن سلمان، ولیعهد عربستان، زمانی گفته است: «من برای ساخت بمب به اورانیوم نیاز ندارم، فقط یکی از پاکستان می‌خرم»، آصف گفت که این نقل قول درست نیست و پاکستان کشوری مسئولیت‌پذیر است که در کار فروش سلاح‌های هسته‌ای نیست.

اما موضوع چتر هسته‌ای تنها سوال مهمی نیست که در توافقنامه همکاری دفاعی مطرح شده است. پس از بمباران قطر توسط اسرائیل، یک اجلاس فوق‌العاده اضطراری عربی-اسلامی در قطر برگزار شد. یکی از نکات کلیدی مورد بحث در این اجلاس، یک ترتیبات امنیتی به سبک ناتو برای کشورهای مسلمان بود. مصر پیشگام این فراخوان بود. سیسی، رئیس‌جمهور مصر، خواستار «یک مکانیسم عربی-اسلامی» برای همکاری امنیتی شد. او گفت که اگر به یک کشور مسلمان حمله شود، باید واضح باشد که چتری بر فراز همه کشورهای مسلمان گسترده شده است. آن فراخوان پاکستان بود. پاکستان خواستار اتخاذ «اقدامات بازدارنده و تهاجمی مؤثر» شد که «هماهنگ» باشند.

توافقنامه دفاعی بین عربستان سعودی، متولی دین اسلام، و پاکستان، تنها کشور مسلمان مسلح به سلاح هسته‌ای و «محافظ جهان اسلام»، همچنین باید از دریچه جنبش رو به رشد همکاری و توسعه یک ساختار امنیتی پان-اسلامی بررسی شود.

این توافقنامه دفاعی فراتر از منطقه، پیامدهای قابل توجهی برای نظم جهانی چند قطبی جدید نیز دارد. عربستان سعودی در حال اعمال حق تأسیس جدید خود برای همکاری با قطب‌های متعدد است. عربستان سعودی که به طور سنتی زیر چتر آمریکا

قرار داشته، یک توافق‌نامه دفاعی جامع با پاکستان امضا کرده است که به طور سنتی زیر چتر چین قرار داشته است. تحت آزادی‌های چندقطبی جدید، عربستان سعودی ایالات متحده را به خاطر پاکستان و چین رها نمی‌کند، بلکه آنها را متنوع و مکمل می‌کند. با این حال، عربستان سعودی در نمایشی از حاکمیت و استقلال خود، ایالات متحده را تا پس از امضای توافق‌نامه دفاعی با پاکستان مطلع نکرد.

ناکامی ایالات متحده در محافظت از تأسیسات نفتی عربستان سعودی در برابر موشک‌های یمنی در سال ۲۰۱۹ و ناکامی در حضور یک پایگاه نظامی بزرگ ایالات متحده در خاک قطر برای محافظت از آنها در برابر موشک‌های ایرانی و اسرائیلی، عربستان سعودی را متزلزل کرده و منجر به تنوع آن در یک جهان چندقطبی شده است. آنها دیگر با تکیه صرف بر ایالات متحده برای امنیت خود احساس امنیت نمی‌کنند. عربستان سعودی مدت‌هاست هشدار داده است که عدم موفقیت ایالات متحده در محافظت از آن یا اعطای یک پیمان دفاعی به آن، صبر و شکیبایی آن را لبریز می‌کند. دو سال پیش، محمد بن سلمان هشدار داد که عربستان سعودی می‌تواند "زره خود را از آمریکا به جای دیگری تغییر دهد". یکی از بزرگترین ارتش‌های مسلمان، با تنها بمب هسته‌ای مسلمانان، که از سال ۱۹۵۱ با آن از همکاری امنیتی برخوردار بودند، به نظر یک گزینه چندقطبی آشکار و جذاب می‌رسید.

تاریخ هنوز ندیده است که یک ساختار امنیتی پان‌اسلامی یا یک جهان چندقطبی چگونه بر خاورمیانه و جهان تأثیر خواهد گذاشت. اما توافق‌نامه دفاع متقابل استراتژیک شگفت‌انگیز که اخیراً توسط پاکستان و عربستان سعودی امضا شده است، نقش خود را در تعیین چگونگی آن ایفا خواهد کرد.

----- **با تقدیم احترام «2025-10-07»**

.....